

Muximodgor

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“Tasdiqlayman”
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot
instituti raisi

O.SH.Bazarov

2024 y.

Ro'yatga olingani № 07/03/001
19 yil 2024 y.

“FAVQULODDA VAZIYATLARLARDA XAVFSIZLIK”

FANING O'QUV DASTURI

Kunduzgi bo'lim uchun

Bilim sohasi: 1 000 000 – Xizmatlar

Ta'lim sohasi: 1020 000 – Gigiyena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi

Ta'lim yo'nalishi: 61020200 – Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi (tarmoqlar bo'yicha)

Qarshi-2024

Fan/modul kodi FVX3506	O'quv yili 2024-2025	Semestr 5	ESTS-Kreditlar 6
Fan/modul turi Majburiy Taslob	Ta'lim tili o'zbek	Haftadagi dars soatlari 4-4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soatlarda)	Jami yuklama (soat)
	Favqulodda vaziyatlarda xavfsizligi	44/46	90
2.	I. Fanning mazmuni		
<p>Ushbu vazifalardan kelib chiqib "Favqulodda vaziyatlarda xavfsizligi" o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:</p> <p>O'zbekiston Respublikasi, hamdo'stlik davlatlari, boshqa yetakchi davlatlardagi fuqaro muhofazasining hozirgi paytgagi muammololari;</p> <p>O'zbekiston Respublikasi favqulodda vaziyatlarda davlat xizmat fuqoro muhofazasining o'rni va vazifalari;</p> <p>O'zbekiston Respublikasi hududida sodir bo'lishi ehtimol bo'lgan tabiiy, texnologik va ekologik xususiyatli favqulodda vaziyatlarining umumiy tavsiyalari;</p> <p>geologik jarayonlar, tog' jinslari va yer osti suvlari tarkibi, xususiyatlari;</p> <p>ro'y berishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarining ularning oldini olish, talofatlarni kamaytirish va oqibatlarini bartaraf etish;</p> <p>fuqoro muhofazasi sohasi bo'yicha ilmiy-texshirish ishlaridagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichida tasavvurga ega bo'lish;</p> <p>O'zbekiston Respublikasi favqulodda vaziyatlarda davlatimizni tashkil etish, iqtisodiyot tarmoqlarida va aholi yashash joylarida qutqaruv va boshqa kechiktirib bo'lmaydigan ishlarni amalga oshirish uchun zarur kuch va mablag'larni hisoblash uslubiyatini;</p> <p>xususiy tarkib va texnikani muhofazalash vositalari;</p> <p>tinchlik va urush payti uchun fuqoro muhofazasi rejalarini tuzish uslubiyatini; iqtisodiyot tarmoqlaridagi obektlarni shaharlarni seysmek va yong'inga qarshi mustahkamligining uslub va usullarini oshirishni;</p> <p>fuqoro muhofazasi tuzulmalarida o'qishlarni tashkil etish va o'tkazishni;</p> <p>radiatsiya va kimyoviy nazorat asboblari foydalanishni; shaxsiy muhofaza vositalaridan foydalanishni;</p> <p>xizmatda qo'llash uchun ma'lumotnomali adabiyotlar bilan ishlashni bilishi va</p>			

ularidan foydalana olishi;

ekstremal sharoitlarda foydalaniladigan shaxsiy muhofaza vositalaridan amaliyotda qo'llash;

favqulodda vaziyatlar sharoitida o'ziga va o'zaro tibbiy yordam ko'rsatish;

Radiatsiyaviy, kimyoviy va biologik zararlangan hududlarda qidiruv-qutqaruv ishlarini tashkil etish.

Tinchlik davrida va harbiy holatlarda muhandislik va radiatsiya ahvolini taxminlash va baholash ko'nikmalariga ega bo'lish kerak.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

2.1. "Favqulodda vaziyatlarda xavfsizlik" fani bo'yicha ma'ruza mashg'ulotining kalendariy tematik rejasini

1-mavzu. Kirish. Favqulodda vaziyatlar ta'rif va tasnifi.
Kirish. Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi haqida umumiy tushunchalar. O'zbekistonda fuqaro muhofazasini tashkil etishning umumiy tamoyillari. Favqulodda vaziyatlar sodir bo'lish omillari

2-mavzu. Yerning ishki va tashqi tuzulishi, fizik va kimyoviy xossalari, harakati to'g'risida umumiy tushunchalar.
Yer sayyorasi haqida umumiy ma'lumotlar. Yer sayyorasining ishki va tashqi tuzishi. Yer sayyorasining fizik va kimyoviy xossalari.

3-mavzu. Fuqoro muhofazasining maqsadi, vasifalari, kuch va vositalari, uning iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tartiblari.
Fuqoro muhofazasini iqtisodiyot tarmoqlarida tashkil etish tartiblari. Fuqoro muhofazasining asosiy maqsadi va vasifalari. Fuqoro muhofazasining asosiy kuchi va vositalari. Fuqaro muhofazasi obektlari, mulki va uni moliyalashtirish tartibi

4-mavzu. Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimi (FVDT) to'g'risidagi va boshqameyoriy huquqiy hujjatlarining mohiyati.
FVDT faoliyati. FVDT kuch va vositalari. FVDT har bir rejimlardagi faoliyati. Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasini faoliyatini tartibga soluvchi meyoriy huquqiy hujjatlarining mohiyati.

5-mavzu. Yer silkinishi sabablari, xususiyatlari va keltiradigan talofatlari va har bir halokat joyida olib boriladigan chora-tadbirlar.
Yer silkinish xodisasi sodir bo'lish omillari. Bino va inshootlarga yer silkinishining ta'siri va xususiyatlari. Yer silkinish oqibatlarini tugatish chora-tadbirlari. Zilzilalar aholi va hududlarga ta'siri. Zilziladan aholini himoya qilish usullari

6-mavzu. Tuproq va qor ko'chishlari hamda qurg'oqchilik ofatlari shundek ularning sabablari, xususiyatlari va har bir halokat joyida olib boriladigan chora tadbirlari.

Yer va qor surilish haqida tushuncha. Yer va qor surilishining sabablari Yer va qor surilishining oldini olish chora tadbirlari. Yer va qor kuchkisidan aholini himoya qilish usllari. Yer va qor ko'chkisi xavfini bashoratlash. Yer va qor ko'chki xavfini bashorat qilishning' uslubiy tamoyillar

7-mavzu. Suv toshqini va sellarning sabablari, xususiyatlari va keltiradigan talofatlari va har bir halokat joyida olib boriladigan chora-tadbirlar.

Xavfli gidrometeorologik jarayonlar haqida tushuncha. Suv toshqinlari, sel va uning talofatlari. Suv toshqini xavfida bajariladigan vazifalar. Sel va suv toshqinlarini bashoratlash usullari. Suv toshqinlari va sel kelganda aholi xarakati

8-mavzu. Texnogen tUSDagi favqulotda vaziyatlar, ularning kelib chiqish sabablari va xususiyatlari.

Transportlardagi avariyaalar hodisalar va falokatlar Yong'in, portlash xavfi bo'lgan obektlardagi avariyaalar. Kimyoviy havfli obektlardagi avariyaalar. Radioaktiv va boshqa xavfli hamda ekologik jihatdan zararli moddalardan foydalanish yoki ularni saqlash bilan bog'liq avariyaalar. Gidrotexnik inshootlardagi halokatlar va avariyaalar. Energetika va kommunal tizimlardagi avariyaalar. Bino va inshootlarning birdan qulab tushishi bilan bog'liq avariyaalar.

9-mavzu. Transport avariyaalari va halokatlari hamda ularda olib boriladigan chora-tadbirlar.

Texnogen tUSDagi favqulotda vaziyatlar haqida tushuncha. Transport vositalardagi avariyaalar haqida tushuncha. Transport vositalardagi avariyaalar sodir bo'lish sabablari. Transport vositalardagi avariyaalarning oldini olish chora tadbirlari

10- mavzu. Kimyoviy va radiasion xavfli obektlardagi avariyaalar va halokatlari hamda ularda olib boriladigan chora-tadbirlar.

Havfli radiatsion va kimyoviy obektlar va ulardagi avariyaalar. Havfli radiatsion va kimyoviy obektlardagi avariyaalar sodir bo'lish sabablari. Havfli radiatsion va kimyoviy obektlardagi avariyaalarning oldini olish chora tadbirlari. Zaxarli kimyoviy obektlarning konsentratsiyasini aniqlash asboblari. Havfli radiatsion va kimyoviy obektlarda avariya sodir bo'lganda aholini himoya qilish usullari. Havfli radiatsion va kimyoviy obektlardagi avariyaani bashoratlash

11-mavzu. Yong'in-portlash xavfi mavjud bo'lgan obektlardagi avariyaalar va halokatlari hamda ularda olib boriladigan chora-tadbirlar.

Yong'in-portlash xavfi bo'yicha umumiy ma'lumotlar. Yong'inni o'chirish moddalari va ularning xossalari. Yong'inga qarshi suv ta'minoti. Yong'in xavfsizligi sitemasiga talablar. O't o'chirgichlar,o't o'chirish qurilmalari va mashinalari.

12-mavzu. Ekologik tUSDagi favqulotda vaziyatlar, ularning kelib chiqish sabalar, xususiyatlari.

Ekologik inqiroz tahlidi. Oziq-ovqat va demografik muammolar Cho'llanish va uning ekologik oqibatlari O'rmonlar kesilishi va uning atrof-muhitga ta'siri. "Issiqxona effekti" va global isish. Ozon qatlami buzilishi va uning ekologik oqibatlari. Tabiiy resurslar tanqisligi. Jahon okeani va chuchuk suv havzalari ifloslanishi

13-mavzu Favqulotda vaziyatlarda fuqorolarni muhofaza qilishning uslublari, ularning xususiyatlari.

Favqulotda vaziyatlardan muhofaza qilishning asosiy tamoyillari. Favqulotda vaziyatlarda aholini "Ogohlantirish" tartibi. Radiyasiyaviy, kimyoviy va biologik (bakterilogik) ta'sirlarga qarshi omillar. Aholini umumijamoa himoya inshootlarida himoyalash va shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish usullari hamda ularga qo'yiladigan talablar. Aholini xavfsiz xududlarga evakuasiya qilish tadbirlari.

14-mavzu. Terrorizm xususidagi umumiy tushunchalar, terrorizmining xavfli illatlari.

Terrorizm haqida tushuncha Zamonaviy terrorizmining namoyon bo'lish. Xalqaro terrorizmining mazmun va mohiyati .Terroristik tashkilotlar. Terrorizga qarshi kurash usullari. Terroristik kuchlari ta'siriga tushgan shaxslarning xat-xarakati

15-mavzu. Favqulotda vaziyatlarda fuqorolarni muhofazasi tadbirlarini rejalashtirish.

Aholi va hududlarni favqulotda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasidagi rejalar turi. Fuqaro muhofazasi rejasini tuzish. "Favqulotda vaziyatlarni oldini olish va ularni bartaraf etish harakatlari (tinchlik davri) rejasidir.. Aholini, moddiy va madaniy boyliklarni evakuasiya qilish tadbirlarini rejalashtirish. Kimyoviy xavfli obektlarda fuqaro muhofazasi rejalarini ishlab chiqishdagi asosiy xususiyatlar

16- mavzu. Ommaviy qirg'in qurollari, ularning ta'sir omillari va talofatlari.

Zamonaviy qirg'in vositalari tasnifi. Yadroviy quollar va ularning ta'sir etish omillari. Kimeviy quollar va ularing ta'sir etish omillari. Biologik quollar va ularning ta'sir etish omillari

17- mavzu. Barqarorlik tushunchalari. Favqulotda vaziyatlarda iqtisodiyot obektlari barqaror ishlashning mohiyati.

Favqulodda vaziyatlarda iqtisodiyot obektlarining barqaror oshirish tushunchasi. Favqulodda vaziyatlarda iqtisodiyot obektlarining barqaror faoliyatini ta'minlash chora tadbirlari. Iqtisodiyot obektlari barqarorligini oshirish samaradorlik ko'rsatkichi. iborat

18- mavzu. Iqtisodiyot obektlarining barqarorligini oshirish tadbirlari, usullari va omillari.

Iqtisodiyot obektlari barqarorligini oshirish samaradorlik ko'rsatkichi. Iqtisodiyot obektlari barqarorligini oshirishda ilmiy tadqiqot ishlarini olib borish. Iqtisodiyot obektlari barqarorligini oshirishni rejalashtirish. Sanoat xavfsizligi talablari nimalardan iborat

19- mavzu. Iqtisodiyot obektlarida favqulotda vaziyat sodir bo'lganda aholiga xabar berish.

Iqtisodiyot obektlarida favqulotda vaziyat sodir bo'lganda aholiga xabar berish tartibi. Respublika, mahalliy va lakol xabar berish tizimi. Favqulodda vaziyatlar sodir bo'lish xavfi to'g'ri ilganda aholiga xabar berish usullari va vositlari. Favqulodda vaziyatlar haqida xabarni organ aholining xati- xarakatlari.

20- mavzu. Favqulotda vaziyatlar o'choqlarida qutqaruv ishlarini olib boorish usullari va tartiblari.

Favqulodda vaziyatlarda qutqaruv va boshqa kechiktirib bo'lmaydigan ishlarning ahamiyati. Tabiiy tushdagi favqulodda vaziyatlar oqibatlarini bartaraf etishda qutqaruv va boshqa kechiktirib bo'lmaydigan ishlarni tashkil etis. Ishlab chiqarish avariylari va halokatlar oqibatlarini bartaraf etish. Umumiy qirg'in qurollari ishlatilgan hududlarda quvtqaruv va boshqa kechiktirib bo'lmaydigan ishlarni olib borish. Zararlangan materiallarga maxsus qayta sanitar ishlov berish

21- mavzu. Favqulotda vaziyatda davlar tizimi (FVDT) kuch va vositalarini tayyorlash tartibi.

Favqulotda vaziyatda davlar tizimi (FVDT) kuch va vositalarini tayyorlash tartibi. Profitsional fuqaro muhofazasi qo'shinlari faoliyati. Fuqaro muhofazasi xizmatlari va gurhlarni tayyorlash tartibi, MPY fauqaro muhofazasi xizmatini tashkil etish tartibi

22- mavzu. Halokatlar tibbiyoti tizimini. Jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatishni tashkil etish va yordam ko'rsatish qoidalarini.

Halokatlar tibbiyoti tizimini tashkil etilish ahamiyati va uning struktasi. Favqulodda vaziyatlarda jabrlanganlarga tibbiy yordam ko'rsatish turlari. Jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatishni tashkil etish usullar va vositlari va yordam ko'rsatish qoidalarini.

2.2. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalarni amaliy mashg'ulotlarni ma'ruzalar matni va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jurnallar, internet materiallari bilan ishlashni, standart va malaka talablariga mos ravishda bejarishni o'z ichiga oladi.

Amaliy mashg'ulotlar davomida talabalar ishlab bino, inshootlarni qurish va ishlatishdagi xavfsizlik sharoitlarini ta'minlash tomonidan yuritiladigan me'yoriy hujjar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantiradilar.

Amaliy mashg'ulotlarning ro'yxati:

1. Tabiiy tushdagi favqulotda vaziyatlar oqibatlarini bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlarni o'rganish.

2. Zilzila va uning sodir bo'lishi hamda talofatlarini aniqlash.

3. Suv toshqinlari va sellar talofatini baholash.

4. Kimyoviy va radiatsion avariylar sodir bo'lganda vaziyatni aniqlash va baholash usullari.

5. Transportda avariylar sodir bo'lganda vaziyatni aniqlash va baholash usullari.

6. Gidrotexnik inshootlarda avariylar sodir bo'lganda vaziyatni aniqlash va baholash usullari.

7. Bino va inshootlar konstruksisi qulashi bog'liq bo'lganda vaziyatni aniqlash va baholash usullari.

8. Aholini favqulodda vaziyatlarda muhofaza qilish usullarini o'rganish.

9. Umumjamoa himoya vositlarini ishlab prinsiplarini o'rganish.

10. Shaxsiy himoya vositlarini ishlab prinsiplarini o'rganish.

11. Favqulotda vaziyat sodir bo'lgan hududda razvetka qutqaruv ishlarini tashkil qilishi o'rganish.

12. Favqulodda vaziyatlar uchog'ida qutqaruv ishlari olib borishni o'rganish.

13. Avariya- qutqaruv uskuna va jixozlarini bilan tanishish.

14. Favqulotda vaziyatlar oqibatida shikastlangan aholiga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish qoidalarini o'rganish.

15. Ko'chirilgan aholi uchun vaqtinchalik turar joyini tayyorlash va yashash uchun sharoitlash yaratishni ishlarini o'rganish.

16. Iqtisodiyot obektlarning barqarorligini oshirish chora tadbirlarini baholash

17. Terroristik xarakatlarini o'zini va o'zgalarni himoya qilish choralarini o'rganish.

19. Ommaviy tartib buzarliliklarda o'zini va o'zgalarni himoya qilish choralarini o'rganish.

20. Aholi va hududlarni tabiiy va texnogen xususiyali favqulotda vaziyatlardan muhofaza qilishga doir rejalarini ishlab chiqish.

21. Fuqoro muhofaza rejasini ishlab chiqish.

22. Iqtisodiyot obektlarida (mahallaarda) fuqoro muhofazasi bo'yicha taktik mashg'ulotlarni o'tkazish tartibini o'rganish.

<p>23. Favqulodda vaziyatlar xavfi to'g'rigandan aholi evakuasiya qilish tadbirlarini o'tkazish tartibi</p> <p>2.3. Mustaqil ishlarni bajarish uchun ko'rsatma va tavsiyalar</p> <p>Talaba ushbu fan bo'yicha o'qituvchi rahbarligida olgan bilimlarini, o'quv va amaliy ko'nikmalarni auditoriyada amalga oshirishi zarur bo'lgan vazifalarni mustaqil bajarish jarayonida mustahkamlaydi. Mustaqil ishlarni tashkil etishning mazmuni: talabalar mustaqil ishlari mavzulari kelgusida bajariladigan bitiruv malakaviy ishlari mavzulari bilan uzviylikda bajariladi. Mustaqil ishlar uchun mo'ljallangan mavzular referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish kabi topshiriqlardan iborat.</p> <p>Tavsiva etilayotgan mustaqil ishlarning namunaviy mavzulari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ommaviy qirg'in qurollarining shikastlovchi omillari va ulardan himoyalalanish 2. Tabiiy ofatlarning oldini olish va oqibatlarini bartaraf etishga qaratilgan chora tadbirlar 3. Aholini favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish uslubiyatlarini o'rganish 4. Favqulodda vaziyatlarda iqtisodiyot obektlarining barqarorligini ta'minlash va oshirish 5. Favqulodda vaziyatlar hududida qutqaruv ishlarini tashkil etish 6. Aholini muhofaza qilishda shaxsiy va jamoaviy muhofaza vositalaridan foydalanish 7. Radiatsion vaziyatni aniqlash va baholash 8. KTEZM to'kilishi bilan bog'liq favqulodda vaziyatlarda kimyoviy vaziyatni baholash 9. Havodagi zaharli moddalar miqdorini aniqlash 10. Tuproq va sochiluvchi materiallarda zaharli moddalarni aniqlash 11. Joylarda, kiyimlarda va har xil jismlarda zaharli moddalarni aniqlash 12. Iqtisodiyot obektlari barqarorligini oshirishga muhandislik holatini aniqlash 13. FVda birinchi tibbiy yordam ko'rsatishning amaliy jihatlarni o'rganish 14. Biologik zararlarni o'chog'ini baholash 15. Tabiiy ofatlar oqibatida yuzaga keladigan favqulodda vaziyat o'chog'larining xususiyatlarini o'rganish 16. Yong'ingga qarshi tizimlar va ularni olib boradigan tadbirlarni o'rganish 17. Fuqoro muhofazasining huquqiy asoslari: "Aholi va hududlarni tabiiy va texngen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish to'g'rida"dagi O'zbekiston Respublikasining qonuni 18. "Fuqoro muhofazasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining qonuni 19. FM sitandartlari. Tabiiy xususiyatli favqulodda vaziyatlar

<ol style="list-style-type: none"> 20. FM sitandartlari. Texngen xususiyatli favqulodda vaziyatlar 21. Sanoat obektlarida xavfsizlik deklaratsiyasi 22. Aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muvofaza qilish muhandislik-texnik tadbirlari 23. Xalqaro terrorizmga qarshi kurashish muammolari va bu borada O'zbekistonning tutgan o'rni 24. Fuqoro muhofazasi borasida xalqaro borasida xalqaro hamkorlik Iqlim o'zgarishi muammolari va unga qaratilayotgan choralar 25. Suv tanqisligi va qurg'oqchilik muammolari 26. Orol dengixi qurishi bilan bogliq muammolar va uning atrofini jonlantirishga qaratilayotgan choralar 27. Gidrotexnik inshootlar xavfsizligini ta'minlash muammolari 28. FVD Tni yanada takomillashtirishga qaratilayotgan choralar 29. Transportlardagi avariylarning oldinni olishga qaratilayotgan choralar 30. Ekologik favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilayotgan choralar 31. FVning oldini olish va unga qarshi kurashishda xavfsizlik va ekologik madaniyat hamda ma'naviy-ruhiy tarbiyaning o'rni 32. Qo'mondon-shtab mashinlari va taktik-maxsus mashinlari va ularni tashkil etish hamda o'tkazish tadbirlari <p>III. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Favqulodda vaziyatlar va aholi muxofazasi o'qish natijasida bo'ljak mutaxassislar quyidagi bilim va malakaga ega bo'lishlari fanning asosiy vazifalari sanaladi.</p> <p>a) Tasavvurga ega bo'lishlari kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> -O'zbekiston Respublikasi hududida sodir bo'lishi ehtimoli bo'lgan tabiiy, texngen va ekologik xususiyatli favqulodda vaziyatlarning umumiy tavsiflari; -favqulodda vaziyatlarni oldini olish; -favqulodda vaziyatlardan keladigan talofatlarni kamaytirish va oqibatlarini bartaraf etish; -ishchi-xizmatchilar va aholini favqulodda vaziyatlarga tayyorlash; shaxsiy himoya vositalarining turlari va ulardan foydalanish. -ishlab chiqarishda ishchilarga xavfsiz va sog'lom mehnat sharoitlarini yaratish; baxtsiz hodisalarni sabab va oqibatlarini haqida tasavvurga ega bo'lish; -ishlab chiqarish sanitariyasi asoslari haqida tasavvurga ega bo'lish; <p>b) Talabalar bilishlari kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> -favqulodda vaziyatlarda fuqarolarni muhofazalash sohasida qabul qilingan qonun xujjatlari va boshqa hujjatlarining asosiy talablarini favqulodda vaziyatlarda rahbar xodim va fuqarolarni muhofazalash sohasidagi huquq va burchlari; -O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimini (FVDI); -aholini favqulodda vaziyatlardan muhofazalanishga tayyorlash tartibini;

<p>-o'quv muassasalari obektlarida va hududida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarni;</p> <p>-favqulodda vaziyatlar xavfi tug'ilganda va sodir bo'lganda harakat qilish, shu jumladan muassasaning harakat rejasi va o'zaro hamkorlik rejasi bo'yicha harakat qilish qoidalarini va tartiblarini;</p> <p>-favqulodda vaziyatlarda ma'naviy-ruhiy barqarorlikni ta'minlash masalalari;</p> <p>-favqulodda vaziyatlardan muhofazalanish usullarini;</p> <p>-favqulodda vaziyatlarda o'z-o'ziga va o'zaro tibbiy yordam ko'rsatish qoidalarini vataribini;</p> <p>-fuqaro muhofazasi ogohlantirish signalini;</p> <p>-radiatsion, kimyoviy va biologik (bakteriologik) razvedka, dozimetrik nazoratashoblaridan foydalanish tartibi va qoidalarini;</p> <p>-jamoa va shaxsiy muhofaza vositalaridan foydalanish qoidalarini va tartibini.</p> <p>v) Talabalar bajarishlari lozim:</p> <p>-jabrlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsata olishni;</p> <p>-favqulodda vaziyat xavfi tug'ilganda va sodir bo'lganda harakat qilishni, shu jumladan o'quv muassasasining harakat va o'zaro hamkorlik rejalarini asosida harakat qilishni;</p> <p>-jamoa va shaxsiy muhofaza vositalaridan foydalanishni;</p> <p>-radiatsiyaviy, kimyoviy va biologik (bakteriologik) razvedka va dozimetrik nazoratashoblarini bilan ishlashni;</p> <p>-kimyoviy paket va shaxsiy dori qutisidan foydalanishni;</p> <p>-fuqaro muhofazasi normativlarini tez va qat'iylik bilan bajarishni;</p> <p>-tuzilmalar tarkibida harakat qilishni.</p>	<p>4.</p> <p>IV. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; <p>jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.</p>
<p>5.</p> <p>V. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish.</p>	<p>6</p> <p>VI. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar va axborot manbaalari</p> <p>Asosiy adabiyotlar</p> <p>VI. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar va axborot manbaalari</p> <p>Asosiy adabiyotlar</p> <p>1. A. Mark, P. Friel, J. Fries Fundamentals of Occupational and Health. Derman</p>

<p>Press. Germaniy. 2007</p> <p>2. Holbayev B.M., Rahimov O.D., Mahmatqulov N.I. Hayot faoliyati xavfsizligi - T.: "Voriz-nashriyot", 2020. 304 p.</p> <p>3. Nigmatov I., Tojiyev M. Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi. T.: Darslik Iqtisod moliy. 2011 y. 260 b.</p> <p>4. Матвеев А. В., Коваленко А. И. Основы организации защиты населения и территории в чрезвычайных ситуациях мирного и военного времени: учебное пособие; ГУАП. — СПб., 2007. — 224 с.:</p>	<p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <p>5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1996 yil 4-martdagi "O'zbekiston Respublikasida favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to'g'risida" gi Farmoni.</p> <p>6. A. Boymirzayev, R. Bakiyev, A. Dehqonov "Radioaktiv moddalar, ular bilan bog'liq favqulodda vaziyatlarda qutqaruvchilarning harakatlari". O'quv qo'llanma-T.: 2017 y.</p> <p>7. F. Mimgulov, L. Galimova "Tarmoqlar va iqtisodiyot obektlari faoliyati barqarorligini oshirish" Uslubiy qo'llanma, T.: 2012 y</p> <p>8. "Aholi va xududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilishning huquqiy asoslari" (meyoriy- huquqiy hxxujjatlar to'plami) tom "Adolat" 2007 y</p> <p>9. "Aholi va xududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilishning huquqiy asoslari" (meyoriy- huquqiy hxxujjatlar to'plami) tom "Adolat" 2007 y</p> <p>10. Nigmatov I., Azimov A., Tojiyev M., Favqulodda vaziyatlar va fuqoro muhofazafidan amaliy mashg'ulotlar. Uslubiy qo'llanma. TDTU, 2015 y.</p>
<p>7</p> <p>Internet saytlari:</p> <p>11. www. Lex. uz- O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</p> <p>12. www. gov. uz- O'zbekiston Respublikasi xukumat portali</p> <p>13. www. Fvv. uz- O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi</p> <p>Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p>	<p>8</p> <p>Fan/ modul uchun ma'sullar:</p> <p>N.I. Maxmatqulov – QMII "Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" kafedrasidagi dosent v.b</p>
<p>9</p> <p>Taqrizchilar:</p> <p>M. Allaberganov – Muborak NGQCH, boshqarmasi "SvaX, SVO va VXB, boshlig'i</p> <p>O. Mirzaev-Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti "Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" kafedrasidagi dosenti</p>	